

UPAMIĘTNIENIE ZAS UŻONYCH ELEKTRYKÓW WROC AWSKICH

Krzysztof PIENKOWSKI

Politechnika Wrocawska - Katedra Maszyn, Napędów i Pomiarów Elektrycznych;
Komisja Historyczna Oddziału Wrocawskiego SEP
tel.: 71 320 34 67 e-mail: krzysztof.pienkowski@pwr.edu.pl

Streszczenie: W artykule przedstawiono różne formy upamiętnienia zas użonych elektryków wrocawskich. Omówiono działania dotyczące tych upamiętnień, które zostały zrealizowane przez władze Politechniki Wrocawskiej, Oddziału Wrocawskiego Stowarzyszenia Elektryków Polskich oraz przez inne ośrodki naukowe, organizacje i instytucje. Wymieniono szczegółowo formy upamiętnienia za pośrednictwem zbiorczych tablic memoratywnych, nadania nazw imiennych budynkom oraz salom wykładowym i laboratoryjnym, ustanowienia tablic i płyt pamiątkowych, wydania medali, organizacji uroczystości rocznicowych i inne działania. Celem tych form upamiętnienia jest zachowanie w pamięci zas użonych elektryków wrocawskich oraz ich znaczącego dorobku naukowego i organizacyjnego.

Słowa kluczowe: zas użeni elektrycy wrocawscy, upamiętnienie, formy upamiętnienia.

1. WPROWADZENIE

Bezpośrednio po zakończeniu drugiej wojny światowej na terenie wyzwolonego Wrocławia i Dolnego Śląska rozpoczęto tworzenie życia naukowego i przemysłowego. Dzięki ogromnemu zaangażowaniu pracowników naukowych pochodzących z Politechniki Lwowskiej i z Uniwersytetu we Lwowie oraz z wielu innych krajowych ośrodków naukowych została uruchomiona pierwsza uczelnia - Politechnika i Uniwersytet we Wrocławiu. W dniu 15 listopada 1945 roku Profesor Kazimierz Idaszewski, profesor przedwojennej Politechniki Lwowskiej wygłosił pierwszy polski wykład dla studentów Politechniki we Wrocławiu. Dzień ten jest obecnie obchodzony jako święto Politechniki Wrocławskiej (PWr) oraz święto nauki wrocawskiej. Wynikiem prac grupy pionierskiej osób skupionych przy Prof. K. Idaszewskim było utworzenie Wydziału Elektrycznego Politechniki Wrocławskiej. Osoby z tej grupy są nazywane zas użonymi elektrykami wrocawskimi [1, 2].

Niniejszy artykuł ma na celu przedstawienie zrealizowanych form upamiętnienia tych zas użonych osób. Ograniczone ramy artykułu pozwalają tylko na skrócony opis tej tematyki i uwzględnienie tylko wybranych osób. Bardziej szczegółowy opis tych zas użonych osób i ich aktywności jest zawarty w innych dokumentach [1, 2, 3, 4].

2. UPAMIĘTNIENIE PRZEZ ZBIORCZE TABLICE MEMORATYWNE

Osoby szczególnie zas użone dla rozwoju Politechniki Wrocławskiej, obejmujące też grupę zas użonych

elektryków wrocawskich, zostały upamiętnione za pośrednictwem dwóch zbiorczych tablic memoratywnych, usytuowanych w holu Gmachu Głównego A-1 PWr. Poniżej podano tytuły tych tablic, a na Rys.1 ich wygląd [1, 3]:

- Tablica I o tytule: WYBITNIE ZAS UŻENI DLA ROZWOJU POLITECHNIKI WROC AWSKIEJ;
- Tablica II o tytule: DOKTORZY HONORIS CAUSA POLITECHNIKI WROC AWSKIEJ.

Rys. 1. Zbiorcze tablice memoratywne - po lewej: Tablica I; po prawej: Tablica II

Obie Tablice zostały wykonane z marmuru z zastosowaniem mosiężnego liternictwa. W odróżnieniu od innych form upamiętnienia, na tych tablicach były i są umieszczane zarówno osoby nieżyjące i żyjące. Nazwiska podawane na tych Tablicach są okresowo uzupełniane.

Na Tablicy I zostały umieszczone imiona i nazwiska osób, które uprzednio zostały uhonorowane medalem: Za wybitne zasługi dla rozwoju Politechniki Wrocławskiej. Z grupy kilkudziesięciu osób wymienionych na Tablicy I do wybitnie zas użonych elektryków wrocawskich należą profesorowie (podano w kolejności nadania medalu): Zygmunt Szparkowski, Jerzy Ignacy Skowroński, Andrzej Jellonek, Zbigniew Żyszkowski, Jan Trojak, Jerzy Bromirski, Andrzej Kordecki, Konstanty Wołkowiński, Marian Suski, Zbigniew Godziński, Andrzej Wiszniewski, Wiesław Barwicz, Marian Cegielski, Tadeusz Więckowski.

Na Tablicy II zostały umieszczone imiona i nazwiska kilkudziesięciu osób ze społeczności międzynarodowej, które zostały uhonorowane tytułem Doktora Honoris Causa Politechniki Wrocławskiej. Do wybitnie zas użonych elektryków wrocawskich wymienionych na Tablicy II należą profesorowie (podano w kolejności roku nadania tytułu): Zygmunt Szparkowski (1974); Jerzy Ignacy

Skowroński (1979); Andrzej Jellonek (1981); Jan Trojak (1994); Andrzej Wiszniewski (2001); Daniel Józef Bem (2008).

3. UPAMIĘTNIENIE PRZEZ NADANIE IMIENIA BUDYNKOM PWR I INNYM BUDYNKOM

Z wielu budynków PWr o nadanych nazwach imiennych, następujące gmachy dotyczą upamiętnienia zas użonych elektryków wroc awskich:

- Gmach Imienia Prof. Jerzego Ignacego Skowrońskiego - budynek D-1 PWr (rys. 2);
- Gmach Imienia Prof. Wies awa Barwicza - budynek C-2 PWr;
- Gmach Imienia Prof. Mariana Suskiego - budynek C-5 PWr (rys.2).

W szczególności warto tu wspomnieć, że Prof. J. Skowroński jako Dziekan Wydzia u Elektrycznego opracowa w 1947 roku za ożenia projektowe Nowego Gmachu Elektrycznego (bud. D-1 PWr) oraz by pionierem jego budowy. Stąd 22 czerwca 1988 r. zosta też ustanowiony patronem tego budynku.

Rys. 2. Gmachy Politechniki Wroc awskiej u góry: Imienia Prof. J. Skowrońskiego; u do u: Imienia Prof. M. Suskiego [3]

Prof. M. Suski oprócz znaczących osiągnięć naukowych posiada również duże osiągnięcia sportowe. By wybitnym szermierzem, zdoby brązowy medal na igrzyskach olimpijskich w Los Angeles w 1932 r., a w 1950 r. wywalczył mistrzostwo Polski w szabli.

Szermiercza Sportowa Szko a Podstawowa nr 85 we Wroc awiu przyję a w 2011 roku za patrona szko y Prof. M. Suskiego dla upamiętnienia jego zas ug sportowych (rys. 3).

Rys. 3. Budynek Szermierczej Sportowej Szko y Podstawowej we Wroc awiu Imienia Prof. M. Suskiego [5]

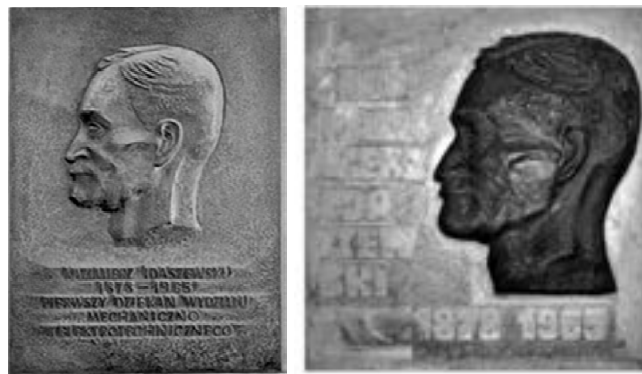
4. UPAMIĘTNIENIE PRZEZ NADANIE NAZW SALOM W BUDYNKACH PWR

Pamięć o zas użonych elektrykach wroc awskich zosta a upamiętniona za pośrednictwem nadania imienia następującym salom w budynkach PWr [1, 2, 3]:

- 1) Sala imienia Prof. Kazimierza Idaszewskiego - S.312, w budynku A-5 PWr;
- 2) Sala imienia Prof. Paw a J. Nowackiego S.305, w budynku A-5 PWr;
- 3) Sala imienia Prof. Jerzego Bromirskiego - S.409, w budynku B-4 PWr;
- 4) Sala imienia Prof. Zbigniewa Źyszkowskiego - S.105, w budynku C-5 PWr;
- 5) Sala - Laboratorium imienia Prof. Romana Kurdziela - S.102, w budynku D-1 PWr;
- 6) Sala imienia Prof. Konstantego Wo kowińskiego - S.104, w budynku D-1 PWr;
- 7) Sala imienia Prof. Jana Trojaka - S.309, w budynku D-1 PWr;
- 8) Sala imienia Prof. Mariana Cegielskiego - S.28, w budynku D-1 PWr;
- 9) Sala imienia Doc. Stanis awy Jellonek i Prof. Andrzeja Jellonka - S.10, w budynku E-1 PWr.

5. UPAMIĘTNIENIE ZA POŚREDNICTWEM TABLIC I P YT PAMIĄTKOWYCH

5.1. Prof. Kazimierz Idaszewski

Rys. 4. Tablice i p yty dla upamiętnienia Prof. K. Idaszewskiego po lewej: tablica w holu gmachu D-1; po prawej: p yta w audytorium Imienia Prof. K. Idaszewskiego (S.312, A-5)

W ramach obchodów 20-lecia Politechniki Wrocławskiej w listopadzie 1965 r. w holu gmachu D-1 umieszczono tablicę z brązu, wmurowaną w ścianę holu. Tablica przedstawia wyrzeźbiony profil Prof. K. Idaszewskiego oraz napis (rys.4) [1]:

/KAZIMIERZ IDASZEWSKI /1878-1965 /PIERWSZY DZIEKAN WYDZIA U/ MECHANICZNO/ ELEKTROTECHNICZNEGO/

W dniu 9 listopada 1970 r., nazwano reprezentacyjne audytorium (S.312 w bud.A-5 PWr) imieniem Prof. K. Idaszewskiego. We wnętrzu tej Sali wmurowano płytę z wyrzeźbionym profilem patrona i z tekstem (rys. 4) [1]:

/PROF. KAZIMIERZ IDASZEWSKI /1878-1965 /

Wygłoszenie przez prof. K. Idaszewskiego pierwszego wykładu na Politechnice Wrocławskiej zostało upamiętnione 14 listopada 1975 roku, przez odsłonięcie nad wejściem do Sali 305 w bud. A-5 tablicy z inskrypcją [1]:

/W TEJ SALI W DNIU 15 XI 1945 ROKU /PROFESOR KAZIMIERZ IDASZEWSKI /WYGŁOSIŁ PIERWSZY AKADEMICKI WYKŁAD /W WYZWOLONYM WROCŁAWIU /W XXX ROCZNICĘ /SPÓŁNOŚĆ POLITECHNIKI /

Wewnątrz Sali 305 na jednej ze ścian umieszczono wielkowieściową fotografię z przedstawieniem osób uczestniczących w pierwszym wykładzie i z sylwetką Profesora w części środkowej fotografii [1, 2, 3] (rys. 5):

Rys. 5. Sala 305 w bud. A-5 PWr u góry: fotografia Sali; u do u: fotografia uczestników pierwszego wykładu

Z inicjatywy O/Wr SEP podobna fotografia uczestników wykładu została umieszczona na tablicy zainstalowanej na fasadzie przy wejściu do bud. A-5 PWr i odsłonięta w maju 2019 r.

5.2. Prof. Jerzy Ignacy Skowroński

Prof. J. Skowroński w czerwcu 1988 roku został ustanowiony patronem gmachu D-1 PWr. W dniu 15 listopada 1989 na fasadzie tego gmachu umieszczono tablicę z wykutym epigrafem o treści [1]:

/GMACH IMIENIA /JERZEGO IGNACEGO / SKOWROŃSKIEGO /

W roku 2021 obchodzona była 120. rocznica urodzin Prof. J. Skowrońskiego (1901-1986). Zarząd Główny SEP na wniosek O/Wr SEP ustanowił rok 2021, rokiem Prof. J. Skowrońskiego. Centralne uroczystości Roku Profesora zostały zorganizowane 16.04.2021 r. przez Wydział Elektryczny PWr, O/Wr SEP oraz Instytut Elektrotechniki Sieci Badawczej ukaszewicz we Wrocławiu. W siedzibie Zakładu Technologii i Materiałoznawstwa Elektrotechnicznego Instytutu Elektrotechniki odsłonięto tablicę pamiątkową poświęconą Profesorowi (rys. 6) [3].

Rys. 6. Tablica w Instytucie Elektrotechniki dla upamiętnienia Prof. J. Skowrońskiego

5.3 Prof. Marian Suski

Prof. M. Suski w listopadzie 1994 r. został ustanowiony patronem budynku C-5 Wydziału Elektroniki PWr przez umieszczenie na fasadzie tego budynku nazwy [1]:

GMACH IM. PROF. MARIANA SUSKIEGO

W 2005 roku w holu gmachu C-5 PWr została umieszczona płyta pamiątkowa z portretem profesora i z epigrafem - Rys.7 [1]:

/ PROFESOR /MARIAN /SUSKI /1905-1993 /

Rys. 7. Płyta w gmachu C-5 dla upamiętnienia Prof. M. Suskiego

5.4 Prof. Jan Kożuchowski

Prof. Jan Kożuchowski był pracownikiem Wydziału Elektrycznego PWr od pierwszych lat jego powstania. W 1951 r. na tym Wydziale powstał Zakład Elektroenergetyki, który w 1962 r. został przekształcony w samodzielny (oddzielony od Politechniki) Instytut Automatyki Systemów Energetycznych (IASE). Rok 2011 został ogłoszony przez

ZG SEP oraz przez ZG PTETiS jako Rok Profesora Jana Kożuchowskiego. W ramach inauguracji i obchodów tego roku, 4 kwietnia 2011 r. w holu budynku IASE nastąpi o ods onięcie tablicy upamiętniającej osobę Profesora. Tablica przedstawia wyrzeźbiony profil Prof. J. Kożuchowskiego oraz tekst z tytu em naukowym, imieniem i nazwiskiem, okresem życia i z podaniem stanowiska Profesora w IASE.

Rys. 8. Tablica w holu IASE dla upamiętnienia Prof. J. Kożuchowskiego [3]

6. UPAMIĘTNIE PRZEZ ZG SEP, O/Wr SEP I PTETiS

6.1. Nadanie imienia OW SEP i wybór patronów roku

Na zebraniu naukowym na Politechnice Wroc awskiej odbytym 24 maja 1946 r., Prof. K. Idaszewski wystąpi z wnioskiem za ożenia we Wroc awiu Oddzia u SEP. Zebranie za ożycielskie Wroc awskiego Oddzia u SEP odby o się 5 września 1946 r. Ta data przyjmowana jest jako data utworzenia OW SEP. Na podstawie uchwa y Zarządu O/Wr SEP z dnia 17 czerwca 2013 r. - Zarząd G ówny SEP decyzją z dnia 4 lipca 2013 r. nada O/Wr SEP imię Prof. Kazimierza Idaszewskiego [3].

Zarząd G ówny SEP i Zarząd G ówny PTETiS podjęli inicjatywę ustanawiania zas użonych elektryków jako patronów roku. Do wyróżnionych w ten sposób elektryków wroc awskich należą [3]:

- prof. Jan Kożuchowski - patron roku 2011;
- prof. Jerzy Ignacy Skowroński- patron roku 2021.

6.2. Medale SEP upamiętniające elektryków wroc awskich

Oddzia Wroc awski SEP wyemitowa trzy edycje medali poświęconych uczczeniu pamięci Prof. K. Idaszewskiego [3, 4]:

- 1) Medal im. Prof. Kazimierza Idaszewskiego (Edycja I) ustanowiony uchwa ą Zarządu O/Wr z dnia 18.05.2005 r. (z okazji 60 rocznicy powo ania O/Wr SEP) w uznaniu zas ug Profesora dla wroc awskiego środowiska elektryków Rys.9;
- 2) Medal im. Prof. Kazimierza Idaszewskiego (Edycja II) ustanowiony decyzją Zarządu O/Wr z dnia 17.06.2005 r dla uhonorowania osób, instytucji oraz organizacji wspó pracujących, zaangażowanych i zas użonych dla O/Wr SEP Rys.9;
- 3) Medal im. Prof. Kazimierza Idaszewskiego (Edycja III) - ustanowiony decyzją Zarządu O/Wr z dnia 26.10.2015 r dla uhonorowania 70-lecia Oddzia u Wroc awskiego SEP.

Rys. 9. Medale im. Prof. Kazimierza Idaszewskiego wyemitowane przez Oddzia Wroc awski SEP [3, 4] u góry: Edycja I; u do u: Edycja II

Prof. P. J. Nowacki jest zas użonym elektrykiem wroc awskim i warszawskim. Na Politechnice Wroc awskiej rozpoczą pracę w 1947 r. przejmując prowadzenie Katedry Maszyn Elektrycznych po Prof. K. Idaszewskim. W 1953 r. przenosi się do Warszawy, gdzie pracuje na różnych wydzia ach Politechniki Warszawskiej i w innych krajowych ośrodkach badawczych. Oddzia Warszawski SEP wyemitowa w 2011 roku medal upamiętniający Prof. Paw a Jana Nowackiego rys. 10 [4].

Rys. 10. Medal im. Prof. P. J. Nowackiego wyemitowany przez Oddzia Warszawski SEP [4]

6.3. Upamiętnienie przez obchody rocznic okolicznościowych

Z inicjatywy O/Wr SEP i przy wspó udziale w adz Politechniki Wroc awskiej, Wydzia u Elektrycznego PWr, Wydzia u Elektroniki PWr, PTETiS we Wroc awiu oraz w adz innych zainteresowanych instytucji zosta y zorganizowane następujące uroczystości rocznicowe, poświęcone uczczeniu pamięci wybranych zas użonych elektryków wroc awskich [3]:

- W dniu 4 kwietnia 2011 r. - ogólnopolska uroczystość z okazji 100. rocznicy urodzin Profesora Jana Kożuchowskiego;
- W dniu 4 marca 2013 r. - uroczystość z okazji 110. rocznicy urodzin Profesora Zygmunta Szparkowskiego, cz onka honorowego SEP i by ego Rektora Politechniki Wroc awskiej;

- W dniu 4 listopada 2013 r. - uroczystość z okazji 100. rocznicy urodzin Profesora Jana Trojaka, członka honorowego SEP i prezesa Oddziału Wrocławskiego SEP;
- W dniu 13 października 2014 r. - uroczystość z okazji 110. rocznicy urodzin Profesora Romana Kurdziela;
- W dniu 15 czerwca 2015 r. - uroczystość z okazji 100. rocznicy urodzin Profesora Karola Wołkowińskiego;
- W dniu 4 listopada 2015 r. - uroczystość z okazji 110. rocznicy urodzin Profesora Mariana Suskiego;
- W dniu 16 kwietnia 2021 r. - uroczystość z okazji 120. rocznicy urodzin Profesora Jerzego Skowrońskiego.

Z uroczystościami tymi były związane odpowiednie seminaria, posiedzenia Zarządu O/Wr SEP i Komisji Historycznej O/Wr SEP oraz wydania materiałów okolicznościowych [3].

7. UPAMIĘTNIE NIE PRZEZ NADANIE NAZWY ULICY

Decyzją Rady Miejskiej Wrocławia z 9 listopada 1995 roku teren między budynkami D-1 i D-2 Politechniki Wrocławskiej został nazwany Skwerem imienia Profesora Kazimierza Idaszewskiego [1].

8. PODSUMOWANIE

Przedstawione formy upamiętnienia zasłużonych elektryków wrocławskich stanowią materialne i

niematerialne dowody ich upamiętnienia. Szczególne znaczenie mają formy materialne ponieważ są one stale dostępne wszystkim zainteresowanym i przemawiają do społeczeństwa swoją postacią wizualną.

Należy docenić duże starania władz Politechniki Wrocławskiej, Wydziału Elektrycznego PWr, Wydziału Elektroniki PWr, Zarządu Głównego SEP, Oddziału Wrocławskiego SEP oraz innych instytucji w podejmowaniu działań dla upamiętniania zasłużonych elektryków wrocławskich.

9. BIBLIOGRAFIA

1. Burak M., Dackiewicz K., Pregiel P.: Tytułarni profesorowie Politechniki Wrocławskiej 2015-2020, Wydawnictwo Polit. Wrocław, Wrocław 2020.
2. Praca zbiorowa: Księga 60-lecia Wydziału Elektrycznego Politechniki Wrocławskiej. Ofic. Wydawn. Polit. Wrocław, Wrocław 2005.
3. Informatory Oddziału Wrocławskiego SEP za lata 2001 - 2024.
4. Świsulski D.: Upamiętnianie Polskich Elektryków, I Sympozjum Historia Elektryki, Zesz. Nauk. Wydz. Elektrotechniki i Automatyki Polit. Gdańskiej Nr 44, 2015.
5. Szermiercza Szkoła Sportowa; <http://sp85.wroc.pl/>, data dostępu 25.04.2024.

COMMEMORATION OF DISTINGUISHED WROCLAW ELECTRICIANS

The article presents various forms of commemoration of distinguished Wrocław electricians. In the first part of the article, the activities related to these commemorations, which were carried out by the authorities of the Wrocław University of Science and Technology were discussed. In the second part of the article, the commemoration activities, realized through the Wrocław Division of the Association of Polish Electrical Engineers and other organizations, institutions and research centers were presented. Forms of commemoration through collective memorial boards, naming buildings and lecture halls or laboratory halls, establishing commemorative boards, issuing commemorative medals, organizing anniversary celebrations and other activities were mentioned in detail. These forms are permanent evidence of commemoration of distinguished electricians for future generations. The aim of these forms of commemoration is to remember distinguished Wrocław electricians and their significant scientific and organizational achievements.

Keywords: distinguished Wrocław electricians, commemoration, forms of commemoration.